

ECOLOGISCHE

Auteur: Daan Bruggink

► In Overasselt wordt een bestaande boerderij herbestemd tot zorgboerderij. Ontwerper is ORGA Architect uit Nijmegen. Ecologisch bouwen is uitgangspunt. Dat betekent onder meer dat de architect kiest voor biobased en natuurlijke materialen.

De voormalige boerderij De Hofstede, aan de rand van de Hatertse Vennen nabij Nijmegen, heeft al een aantal jaren een woonbestemming. Aan de voorzijde ligt de bedrijfswoning en in het achtergedeelte, gescheiden door een brandmuur, de voormalige stal. De boerderij heeft een fraai karakteristiek uiterlijk en een mansardekap.

De schuur

Parallel aan de lengterichting van de boerderij, maar dicht bij de weg, ligt de schuur. Traditioneel van vorm met een zadeldak. Deze twee gebouwen vernauwen de toegang naar het erf, waardoor het erf een fraaie omsloten ruimte wordt. Deze wordt aan het einde afgeschermd door een kleine houten stal. Daartussen opent zich het open landschap.

De initiatiefnemers

Twee zorgondernemers, Wietske Jetten en Jan van der Leij, zijn de initiatiefnemers van het plan. Beide zijn al jaren actief in de zorg. De locatie en de groene omgeving biedt hen in veel opzichten een unieke kans. De vele verschillende opstallen, die qua ligging ten opzichte van elkaar een mooi geheel vormen, passen naadloos in hun zorgconcept. In dit concept komen drie zorgelementen bijeen die elkaar, door onderlinge samenhang, aanvullen en versterken.

Het Drieklankconcept De Wende bestaat uit:

- De Hofstee: kleinschalige woonzorg voor ouderen.
- Het Praktijkhuis: dagactiviteiten voor jonge mensen die onder begeleiding leer-werkervaring opdoen.
- Het Kinderhuis: begeleiding aan jonge kinderen met een ontwikkelingsvraag.

De gebouwen

Het Drieklankconcept is niet alleen in de bedrijfsopzet het uitgangspunt maar ook in het ontwerp. Centraal in het concept staat de organische verbinding. Verbinding tussen mensen van verschillende generaties, waarbij ontmoetingen in het dagelijks leven de basis vormen voor onderlinge samenhang. Verbinding tussen de verschillende gebouwen. Hierbij vormt het erf

het centrale punt. Dit wordt benadrukt door een nieuwe planten boom die, centraal op het erf, de samenhang bekrachtigt. De boom is als het ware het hart van het geheel. Om het organische en dynamische geheel symbolisch weer te geven bleek het concept en het ontwerp samen te vallen in een lindeblad. Het blad omhult het geheel en geeft de samenhang fraai aan. De nerven geven de verbinding tussen de gebouwen en het erf weer.

De boom centraal punt

Om het erf staan de drie gebouwen, met als centraal punt de boom. Allereerst de Hofstee. Hierin komt de woonzorg voor de ouderen. Karakteristiek voor de Hofstee wordt een sfeer van omhulling en bescherming. Het gaat hier om een plek die de basis vormt voor een beschermt en prettig dagelijks leven. De boerderij heeft een sterke markante eigen vorm, die zo veel mogelijk behouden blijft. Omdat er niet voldoende

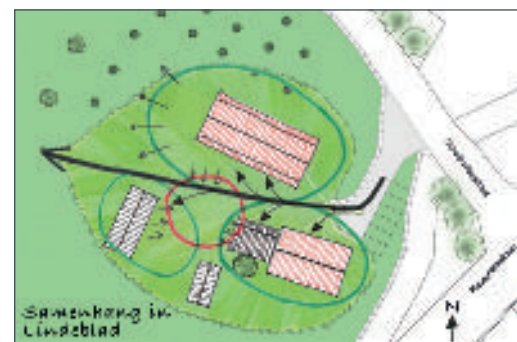
de ruimte was voor alle benodigde functies, komt er aan de kant van het erf een ondergeschikte uitbouw. Het schuine dak wordt voorzien van een vegetatiedak en heeft aan alle kanten een ruim beschermend dakoverstek, een nieuw element op de bestaande rechte en traditionele vormen. De balken die het dak dragen draaien mee met de ronding en krijgen zo de suggestie van een beschermende vleugel, terwijl deze ook het zicht op het landschap vergroot.

Als de wereld om je heen verkleint door geheugenverlies en beperkte mobiliteit, is een beschermde omgeving met een ruim uitzicht een verademing. De architectonische verwijzing naar een vleugel geeft dat fraai weer. Omhullend en ruimtescheppend. Het ve-

Boerderij in Overasselt krijgt zorgfunctie

getatiedak op het schuine dak versterkt deze natuurlijke levendigheid. De in de zorg onmisbare lift bleek vanwege zijn afmeting niet in zijn geheel binnen te plaatsen, zonder de fraaie gebintenconstructie aan te passen. De lift staat daardoor gedeeltelijk buiten en krijgt een uiterlijk van een puur technisch element in een eenvoudige strakke vorm.

Vervolgens het Praktijkhuis en het daarbij behorende atelier. Dit deel krijgt een andere sfeer. Ook hier wordt de huidige vorm voor het grootste deel behouden. Tegen het Praktijkhuis aan, aan de zijde van het erf, komt het atelier met grote deuren naar het erf. Deze wordt eenvoudig qua uitvoering, maar krijgt wel een fraaie afwijkende vorm. Ook hier komt het ronde weer terug als reactie op de traditionele vormen. In het Praktijkhuis wordt jonge mensen geleerd wat er in het dagelijkse leven moet, kan en mag gebeuren. Het atelier daarnaast geeft ruimte aan beleving van authenticiteit en individualiteit, gericht op de eigen

VERNIEUWBOUW

Foto van de boerderij. Zicht op de boerderij en de naar voren liggende schuur.

toekomst. Tenslotte het Kinderhuis. Deze komt op de plaats van de huidige kleine houten stal. Voor nu krijgt deze nog geen invulling. In een later stadium zal deze vorm krijgen in reactie op de dan bestaande vormen en op het gebruik van het geheel. De functie als afsluiting van het erf zal zeker behouden blijven.

Biobased en natuurlijke materialen

Onderdeel van het zorgconcept is het project zo natuurlijk en ecologisch mogelijk uitvoeren. Zo zullen er veel ecologische bouwkundige aspecten gebruikt worden: de materialen zijn voornamelijk natuurlijk en biobased.

Natuurlijke materialen zijn materialen uit de natuur (zoals hout, kurk, vlas). Biobased materialen zijn materialen die gemaakt zijn op plantaardige- in plaats van op aardolie basis. Dat kunnen biobased plastics, maar ook isolatiematerialen als biofoam.

Houtskeletbouw

De nieuwbouw wordt uitgevoerd in een droogbouw, dampopen prefab houtskeletbouwsysteem, geïsoleerd met houtvezelisolatie en vlas. Het gebruik van metalen en kunststoffen worden zoveel mogelijk vermeden. Het metselwerk van de bestaande bebouwing wordt voorzien van houtvezelisolatie aan de binnenzijde. Daar waar mogelijk wordt de begane grond vloer geïsoleerd met een schelp laag. De nieuwbouw krijgt een vegetatiedak. Ook vanuit energetisch oogpunt worden duurzame maatregelen genomen. Uitgangspunt is om voor de gehele schil een isolatiewaarde (RC) te bereiken van minimaal 6,0 m² K/W. Door alle naden met (dampopen!) tape af te dichten wordt de schil luchtdicht gemaakt. Alle verblijven zullen verwarmd worden met LageTemperatuur vloerverwarming. In de hoofdruimte komt een houtkachel als bijverwarming en de uitbouwen maken gebruik van passieve zonne-energie, waarbij de overstekken oververhitting voorkomen. De nog overblijvende benodig-

de energie wordt geleverd door een warmtepomp of een pelletkachel. Het elektrasyteem is een flexibel stekkersysteem, waardoor vele honderden meters PVC-buis niet nodig zijn en op het zuidgerichte dak van de schuur komen zonnepanelen (PV-cellen). Voor het ventilatiesysteem wordt zoveel mogelijk gestreefd naar natuurlijke ventilatie

Tenslotte wordt het hemelwater zoveel mogelijk opgevangen en er wordt onderzocht of het mogelijk is om in de oude gierput een EPDM-zak te plaatsen voor de opvang van het water ten behoeve van hergebruik voor o.a. toiletspoeling en de tuinen. ◀

Daan Bruggink is architect bij ORGA Architect in Nijmegen.

Projectgegevens

Project: Kleinschalige woonzorg De Wende.
Locatie: Voormalige boerderij 'Hofstede De Valenberg' in Overasselt.
Opdrachtgever: Particulier initiatief van Jan van der Leij en Wietske Jetten.
Programma: Kleinschalig zorgconcept.
Planning: Oplevering zomer 2012.